

Utrikes födda kvinnors erfarenheter av att driva företag – resultat från en enkätstudie

**LINA ALDÉN
OCH MATS
HAMMARSTEDT**

Lina Aldén är docent i nationalekonomi och verksam vid Linnaeus Centre for Discrimination and Integration Studies vid Linnéuniversitetet i Växjö.
lina.alden@lnu.se

Mats Hammarstedt är professor i nationalekonomi och verksam vid Linnaeus Centre for Discrimination and Integration Studies vid Linnéuniversitetet i Växjö samt vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN).
mats.hammarstedt@lnu.se

Vi presenterar resultaten från en enkätstudie i vilken kvinnliga företagare födda i Mellanöstern eller Afrika fick svara på frågor om erfarenheter av att driva företag. Resultaten visar att dessa kvinnor ofta anställer familjemedlemmar och släktingar i sina företag. Kvinnor födda i Mellanöstern eller Afrika rapporterar att de möter andra problem än inrikes födda kvinnor i sina verksamheter och finansierar oftare än inrikes födda kvinnor sitt företagande med hjälp av lån från familjemedlemmar och släktingar. Familj och släktingar spelar således en viktig roll för möjligheterna att driva företag bland kvinnor med ursprung i Mellanöstern eller Afrika.

En växande litteratur har fokuserat på skillnader i egenföretagande mellan utrikes och inrikes födda i olika länder.¹ Resultaten visar i allt väsentligt att sannolikheten att driva eget företag skiljer sig mellan inrikes födda och olika grupper av utrikes födda. Vidare framkommer att olika faktorer, såsom traditioner från hemlandet, familjetraditioner, diskriminering vid löneanställning och förekomsten av sk etniska enklaver, i varierande grad förklarar varför utrikes födda i olika länder väljer att starta eget företag.

I den aktuella uppsatsen fokuserar vi på utrikes födda kvinnors erfarenheter av att driva eget företag i Sverige. Vi fokuserar på kvinnor med ursprung i länder utanför Europa och de problem och hinder som dessa stöter på i sina verksamheter. Integrationsproblemen på den svenska arbetsmarknaden är väl dokumenterade och det är känt att framför allt kvinnor med ursprung utanför Europa har relativt låg sysselsättningsgrad och lågt arbetskraftsdeltagande (Hammarstedt 2019). Att förbättra sysselsättningen bland kvinnor födda i länder utanför Europa är således centralt. Inte sällan framförs förhoppningar om att en väg in på arbetsmarknaden för dessa kvinnor skulle kunna vara att starta eget företag. Det är också ett faktum att andelen egenföretagare ökat kraftigt bland kvinnor med ursprung i länder utanför Europa under de senaste årtiondena (Aldén och Hammarstedt 2017).

Vi presenterar resultaten från en enkätstudie, genomförd år 2017, i vilken kvinnliga företagare, som drev företag i bolagsformen enskild näringsverksamhet och var födda i Mellanöstern eller Afrika, fick svara på frågor om vilka problem och hinder de stöter på i sina verksamheter. Som kon-

¹ För studier från USA, se exempelvis Borjas (1986), Yuengert (1995), Fairlie och Meyer (1996) och Fairlie (1999). För studier från Storbritannien, se Clark och Drinkwater (2000) och Clark m fl (2017). För en studie från Tyskland, se Constant och Zimmermann (2006). För svenska studier, se exempelvis Hammarstedt (2001, 2004, 2006), Andersson och Hammarstedt (2011, 2015), Aldén och Hammarstedt (2016) och Hammarstedt och Miao (2019).

Artikeln är en del av projektet *Self-employment among Female Middle Eastern Immigrants: Determinants, Obstacles and Outcomes*. Författarna är tacksamma för finansiering från Jan Wallanders and Tom Hedelius stiftelse.

trollgrupp ingick en grupp svenskfödda kvinnor som också drev eget företag i bolagsformen enskild näringsverksamhet.

1. En enkätstudie

Resultaten baseras på en enkätstudie genomförd under perioden 21 mars till 22 maj 2017. Enkäten skickades ut till 7 355 kvinnor i åldersintervallet 20 till 64 år som var aktiva som egenföretagare i bolagsformen enskild näringsverksamhet år 2015. Av de tillfrågade var 3 364 födda i länder i Mellanöstern, 291 var födda i länder i Afrika medan 3 700 var födda i Sverige. Detta innebär att undersökningen var baserad på samtliga kvinnliga företagare från länder i Mellanöstern och Afrika som drev sina företag i bolagsformen enskild näringsverksamhet, medan den svenska kontrollgruppen togs fram med hjälp av ett obundet slumpmässigt urval baserat på en population bestående av 54 093 svenskfödda kvinnliga företagare. Totalt svarade 420 av kvinnorna födda i Mellanöstern, 37 av kvinnorna födda i Afrika och 1 389 av de svenskfödda kvinnorna på enkäten. Antalet personer som svarade fullständigt på enkätfrågorna, och därmed ingår i analysen, uppgick till 314 bland de utrikes födda kvinnorna och till 1 128 bland de svenskfödda kvinnorna. Statistiska centralbyrån har genomfört en bortfallsanalys vilken visar att de kvinnor som svarade på enkäten och de som inte svarade på enkäten inte skiljde sig åt beträffande observerbara variabler såsom ålder, utbildning, civilstånd och bostadsort.

Enkäten bestod av femton frågor. I dessa tillfrågades de kvinnliga företagarna om sina erfarenheter av att driva företag. De fick bl a frågor om vilka problem och hinder de upplever i sina verksamheter, i vilken utsträckning de upplever sig diskriminerade av kunder, banker och leverantörer samt hur de finansierar sin verksamhet. Till enkätsvaren länkades sedan information från Statistiska centralbyråns databas LISA. Från denna erhöles information om bl a företagarnas ålder, utbildningsnivå och familjesituation.

2. Resultat

Egenföretagarnas bakgrundsegenskaper

Tabell 1 presenterar bakgrundskaraktistika för de företagare som ingick i undersökningen. Det framkommer att de svenskfödda kvinnorna i genomsnitt är något (drygt två år) äldre än kvinnor födda i Mellanöstern eller Afrika. Kvinnor från Mellanöstern eller Afrika som driver företag har också i genomsnitt kortare utbildning än svenskfödda kvinnor som driver företag. Bland kvinnorna från Mellanöstern/Afrika hade närmare 14 procent enbart grundskoleutbildning, medan runt 37 procent hade eftergymnasial utbildning. Detta kan jämföras med att knappt sju procent av de svenskfödda kvinnorna hade enbart grundskoleutbildning, medan närmare 47 procent hade eftergymnasial utbildning.

Tabell 1
Karakteristika bland kvinnliga företagare från Mellanöstern och Afrika samt inrikes födda kvinnliga företagare

	Mellanöstern/Afrika	Sverige
Ålder (år)	47,8***	50,3
Grundskola (procent)	13,7***	6,6
Gymnasial utbildning (procent)	49,4	46,7
Eftergymnasial utbildning (procent)	36,9***	46,7
Gift (procent)	66,2***	51,5
Antal barn	1,47***	0,94
Antal	314	1 128

Anm: ***, ** och * indikerar att skillnaden mellan kvinnor födda i Mellanöstern/Afrika och kvinnor födda i Sverige är statistiskt signifikant på en-procentsnivån, fem-procentsnivån respektive tio-procentsnivån.

Källa: Egna bearbetningar av data som samlats in från Statistiska centralbyråns databas LISA.

Skillnader framkommer även beträffande de kvinnliga företagarnas familjesituation. Omkring 66 procent av företagarna från Mellanöstern och Afrika var gifta, medan denna andel uppgick till närmare 52 procent bland svenskfödda kvinnor. Vidare hade kvinnliga företagare från Mellanöstern och Afrika i genomsnitt fler barn än svenskfödda kvinnliga företagare.

Vilka är anställda i företagen?

Kvinnliga företagare med ursprung i Mellanöstern och Afrika har anställda i större utsträckning än kvinnliga företagare som är födda i Sverige. Detta är i linje med vad som framkommer i Hammarstedt och Miao (2019). Tabell 2 visar att närmare 37 procent av företagarna från Mellanöstern och Afrika hade minst en person anställd i sitt företag. Det finns dock ingen statistiskt signifikant skillnad i antalet anställda.²

Vidare framkommer att såväl svenskfödda företagare som företagare i Mellanöstern och Afrika har familjemedlemmar som anställda. Kvinnliga företagare från Mellanöstern och Afrika anställer dock oftare än svenskfödda släktingar i sina företag.³ Bland företag som ägs av kvinnor från Mellanöstern och Afrika hade 40 procent minst en familjemedlem anställd i företaget. Andelen företagare som hade minst en släkting anställd i företaget uppgick till strax över 13 procent. Motsvarande andel bland kvinnliga svenskfödda företagare uppgick till strax över 30 respektive drygt sex procent. Resultaten visar således att familjemedlemmar och släktingar tycks spela en viktig roll för möjligheterna att starta och driva företag bland kvinnor med ursprung i Mellanöstern eller Afrika. Tabell 2 visar också att

² Av Neuman (2019) framkommer att sannolikheten att ha anställda ökar med företagets ålder för såväl utrikes födda som svenskfödda företagare.

³ Familjemedlemmar avser makar, föräldrar, syskon och barn, och släktingar avser övriga släktingar.

	Mellanöstern/Afrika	Sverige
Andel med anställda	36,6***	11,7
Genomsnittligt antal anställda	1,04	0,34
Andel med minst en:		
kvinnlig anställd	50,4***	75,8
manlig anställd	61,7***	41,7
familjemedlem anställd	40,0	30,3
släkting anställd	13,3*	6,1
Antal	314	1 128

Tabell 2
Anställda i företag ägda av kvinnliga företagare från Mellanöstern och Afrika samt inrikes födda kvinnliga företagare

Amm: Andelarna med minst en kvinnlig anställd, minst en manlig anställd, minst en familjemedlem anställd och minst en släkting anställd är beräknade för de företag som hade minst en anställd. ***, ** och * indikerar att skillnaden mellan kvinnor födda i Mellanöstern/Afrika och kvinnor födda i Sverige är statistiskt signifikant på en-procentsnivån, fem-procentsnivån respektive tio-procentsnivån.

Källa: Egna bearbetningar av data som samlats in via enkät.

svenskfödda företagare i högre grad anställer kvinnor, medan företagare födda i Mellanöstern och Afrika i högre grad anställer män.

Vilka problem och hinder möter företagen i sina verksamheter?

Tabell 3 och tabell 4 presenterar svaren på frågorna om vilka problem och hinder kvinnorna upplever i sitt företagande. Tillgång till finansiellt kapital och lagar och regler upplevs generellt som ett problem. Kvinnor med ursprung i Mellanöstern och Afrika upplever dock i större utsträckning än svenskfödda kvinnor att tillgång till arbetskraft och skatter är ett problem i deras verksamheter som företagare. Medan drygt 21 procent av kvinnorna från Mellanöstern/Afrika svarar att tillgång till arbetskraft är ett problem, svarade knappt tio procent av de svenskfödda kvinnorna att de upplevde detta som ett problem i sina verksamheter. Resultaten är i linje med vad som framkom i Aldén och Hammarstedt (2016), vilka riktade en enkät till utrikes födda företagare aktiva i handels- och servicesektorn.

I tabell 4 presenteras den andel av de kvinnliga företagarna som upplever att de diskrimineras av kunder, banker och leverantörer. Av de kvinnliga företagarna från Mellanöstern eller Afrika upplever åtta procent att de diskrimineras av kunder, närmare 17 procent att de diskrimineras av banker och drygt fyra procent att de diskrimineras av leverantörer. Motsvarande andelar för de svenskfödda kvinnorna är i samtliga fall lägre och uppgår till knappt tre procent, drygt nio procent samt strax under två procent. Skillnaderna mellan de två grupperna är statistiskt signifikanta.

Det är värt att understryka att vi inte studerat förekomsten av diskriminering utan enbart frågat om i vilken utsträckning de kvinnliga företagarna upplever att de diskrimineras på olika områden. Resultaten kan ses i ljuset

Tabell 3

Andelar kvinnliga företagare från Mellanöstern och Afrika samt inrikes födda kvinnliga företagare som upplever att de möter följande problem och hinder i sina verksamheter

	Mellanöstern/Afrika	Sverige
Tillgång till finansiellt kapital	25,5	21,4
Lagar och regler	23,2	26,0
Skatter	35,0***	20,0
Tillgång till arbetskraft	21,3***	9,8
Antal	314	1 128

Anm: ***, ** och * indikerar att skillnaden mellan kvinnor födda i Mellanöstern/Afrika och kvinnor födda i Sverige är statistiskt signifikant på en-procentsnivån, fem-procentsnivån respektive tio-procentsnivån.

Källa: Egna bearbetningar av data som samlats in via enkät.

Tabell 4

Andelar kvinnliga företagare från Mellanöstern och Afrika samt inrikes födda kvinnliga företagare som upplever att de möter följande problem och hinder i sina verksamheter

	Mellanöstern/Afrika	Sverige
Diskriminering från:		
kunder	8,0***	2,7
banker	16,6**	9,2
leverantörer	4,1**	1,6
Antal	314	1 128

Anm: ***, ** och * indikerar att skillnaden mellan kvinnor födda i Mellanöstern/Afrika och kvinnor födda i Sverige är statistiskt signifikant på en-procentsnivån, fem-procentsnivån respektive tio-procentsnivån.

Källa: Egna bearbetningar av data som samlats in via enkät.

av de tidigare studier som dokumenterat att utrikes födda diskrimineras av såväl banker som kunder. I Sverige visade Aldén och Hammarstedt (2016) att företagare med utomeuropeisk bakgrund löpte högre risk att få avslag då de ansökte om banklån. De fick också betala högre ränta på beviljade banklån än företagare som är födda i Sverige. Aldén och Hammarstedt (2016) framför förekomsten av diskriminering på kreditmarknaden som en trolig förklaring till de observerade resultaten. Även internationellt finns ett antal studier vilka visar på att utrikes födda företagare diskrimineras på kreditmarknaden.⁴

Internationellt finns även ett antal studier som visar att kunder diskriminerar företagare med annan etnisk bakgrund än den egna.⁵ Ett svenskt fältexperiment av Ahmed och Hammarstedt (2018) visar dock att näringsidkare med arabisk/muslimska namn inte diskrimineras av kunder.

⁴ Se exempelvis Cavalluzzo och Cavalluzzo (1998), Blanchflower m fl (2003), Blanchard m fl (2008) och Asiedu m fl (2012).

⁵ Se exempelvis Doleac och Stein (2013) och Bar och Zussman (2017).

	Mellanöstern/Afrika	Sverige
Sparande	27,1***	42,3
Banklån	9,2	10,9
Starta eget bidrag	15,3	17,0
Lån från familj/släktingar	33,8***	9,6
Gåvor/ arv	6,1	8,2
Annat	8,6*	12,0
Antal	314	1 128

Tabell 5
Finansieringskällor i procent för kvinnliga företagare från Mellanöstern och Afrika samt inrikes födda kvinnliga företagare

Anm: ***, ** och * indikerar att skillnaden mellan kvinnor födda i Mellanöstern/Afrika och kvinnor födda i Sverige är statistiskt signifikant på en-procentsnivån, fem-procentsnivån respektive tio-procentsnivån.

Källa: Egna bearbetningar av data som samlats in via enkät.

Hur finansierar företagen sina verksamheter?

Tabell 5 presenterar uppgifter över hur kvinnliga företagare finansierar sina verksamheter. Det framkommer att medan kvinnliga företagare som är födda i Sverige ofta använder eget sparande som finansieringskälla så är familj och släktingar viktiga för utrikes födda kvinnors tillgång till finansiellt kapital. Bland kvinnliga företagare med ursprung i Mellanöstern och Afrika hade strax över 27 procent använt eget sparande för att finansiera sina verksamheter. Motsvarande andel bland kvinnliga företagare födda i Sverige var något mer än 42 procent. Om vi i stället studerar den andel av företagarna som använt sig av lån från familj och släktingar så uppgick denna till knappt 34 procent bland kvinnor som var födda i Mellanöstern eller Afrika, medan knappt tio procent av de svenskfödda kvinnorna använt sig av lån från familj eller släktingar för att finansiera sitt företagande.

Beträffande övriga finansieringskällor är skillnaderna mellan grupperna små. Särskilt värda att notera är de små skillnaderna mellan kvinnliga företagare födda i Mellanöstern/Afrika och Sverige beträffande andelen som finansierar sitt företagande med hjälp av banklån. Medan drygt nio procent av de kvinnliga företagarna som var födda i Mellanöstern eller Afrika finansierar sitt företagande via banklån gör knappt 11 procent av de svenskfödda företagarna det. Trots att de kvinnliga företagarna från Mellanöstern och Afrika i avsevärt större utsträckning än svenskfödda företagare upplever att de är diskriminerade av banker är skillnaden mellan grupperna i andelen som finansierar sitt företagande via banklån mycket liten.

3. Slutdiskussion

Vi presenterar resultaten från en enkätstudie i vilken utrikes födda kvinnor med ursprung i Mellanöstern och Afrika fått svara på frågor om sina erfarenheter av att driva företag i Sverige. Enkäten var riktad till företagare som

drev sina företag i bolagsformen enskild näringsverksamhet och är således enbart representativ för denna bolagsform.

Resultaten bekräftar vad som framkommit i tidigare forskning kring utrikes födda personers egenföretagande. Kvinnliga egenföretagare med ursprung utanför Europa upplever i högre grad än kvinnliga svenskfödda egenföretagare att de diskrimineras av kunder, banker och leverantörer. Vidare upplever dessa företagare i högre grad än svenskfödda egenföretagare att tillgång till arbetskraft är ett problem i deras verksamheter. Detta är ett resultat som framkommit i tidigare forskning (Aldén och Hammarstedt 2016).

Resultaten visar också på att kvinnliga företagare med ursprung i Mellanöstern eller Afrika i högre grad än svenskfödda företagare har personer anställda i sina företag. De har också i genomsnitt fler personer anställda i företagen. Även detta är ett resultat som framkommit i tidigare studier (Hammarstedt och Miao 2019).

Men resultaten förser oss också med ny information om utrikes födda kvinnors företagande. Ett centralt resultat i undersökningen är att familjen spelar en viktig roll för möjligheterna att lyckas som egenföretagare för kvinnor från Mellanöstern och Afrika. Kvinnor från dessa regioner anställer ofta familjemedlemmar och släktingar i sina företag. De finansierar också oftare än svenskfödda kvinnor sitt företagande med hjälp av lån från familjemedlemmar och släktingar.

Integrationsproblemen på den svenska arbetsmarknaden är väl dokumenterade. Inte minst uppvisar kvinnor från länder utanför Europa låg selsättningsgrad och lågt arbetskraftsdeltagande. Med vår enkätundersökning visar vi att familj och släkt spelar en viktig roll för denna grupps möjligheter att starta och driva eget företag. Mot bakgrund av att det finns stora skillnader gentemot svenskfödda kvinnor i detta avseende väcker resultaten också frågor kring familjebakgrundens betydelse för exempelvis yrkesval och arbetsutbud för kvinnor med ursprung i länder utanför Europa.

REFERENSER

- Ahmed, A och M Hammarstedt (2018), "Diskriminerar kunder utrikes födda företagare? Resultat från ett webbaserat experiment", *Ekonomisk Debatt*, årg 47, nr 7, s 25-32.
- Aldén, L och M Hammarstedt (2016), "Discrimination in the Credit Market? Access to Financial Capital among Self-Employed Immigrants", *Kyklos*, vol 69, s 3-31.
- Aldén, L och M Hammarstedt (2017), "Egenföretagande bland utrikes födda – en översikt av utvecklingen under 2000-talet", underlagsrapport 1/2017, Arbetsmarknadsekonomiska rådet, Stockholm.
- Andersson, L och M Hammarstedt (2011), "Transmission of Self-Employment across Immigrant Generations: The Importance of Ethnic Background and Gender", *Review of Economics of the Household*, vol 9, s 555-577.
- Andersson, L och M Hammarstedt (2015), "Ethnic Enclaves, Networks and Self-Employment among Middle Eastern Immigrants in Sweden", *International Migration*, vol 53, s 27-40.
- Asiedu, E, J A Freeman och A Nti-Addae (2012), "Access to Credit by Small Businesses: How Relevant are Race, Ethnicity and Gender?", *American Economic Review: Papers & Proceedings*, vol 102, s 532-537.
- Bar, R och A Zussman (2017), "Customer Discrimination: Evidence from Israel", *Journal of Labor Economics*, vol 35, s 1031-1059.
- Blanchard, L, B Zhao och J Yinger (2008), "Do Lenders Discriminate against Minority and Woman Entrepreneurs?", *Journal of Ur-*

ban Economics, vol 63, s 467–497.

Blanchflower, D G, P B Levine och D J Zimmermann (2003), "Discrimination in the Small-Business Credit Market", *Review of Economics and Statistics*, vol 85, s 930–943.

Borjas, G J (1986), "The Self-Employment Experience of Immigrants", *Journal of Human Resources*, vol 21, s 487–506.

Cavalluzzo, K S och L C Cavalluzzo (1998), "Market Structure and Discrimination: The Case of Small Businesses", *Journal of Money, Credit and Banking*, vol 30, s 771–792.

Clark, K och S Drinkwater (2000), "Pushed out or Pulled in? Self-Employment among Ethnic Minorities in England and Wales", *Labour Economics*, vol 7, s 603–628.

Clark, K, S Drinkwater och C Robinson (2017), "Self-Employment among Migrant Groups: New Evidence from England and Wales", *Small Business Economics*, vol 48, s 1047–1069.

Constant, A och K F Zimmermann (2006), "The Making of Entrepreneurs in Germany: Are Immigrants and Natives Alike?", *Small Business Economics*, vol 26, s 279–300.

Doleac, J L och L C D Stein (2013), "The Visible Hand: Race and Online Market Outcomes", *Economic Journal*, vol 123, s F469–F492.

Fairlie, R W (1999), "The Absence of the African-American Owned Businesses: An Analysis of the Dynamics of Self-Employment", *Journal of Labor Economics*, vol 17, s 80–108.

Fairlie, R W och B D Meyer (1996), "Ethnic and Racial Self-Employment Differences and Possible Explanations", *Journal of Human Resources*, vol 31, s 757–793.

Hammarstedt, M (2001), "Immigrant Self-Employment in Sweden: Its Variation and Some Possible Determinants", *Entrepreneurship and Regional Development*, vol 13, s 147–161.

Hammarstedt, M (2004), "Self-Employment among Immigrants in Sweden: An Analysis of Intragroup Differences", *Small Business Economics*, vol 23, s 115–126.

Hammarstedt, M (2006), "The Predicted Earnings Differential and Immigrant Self-Employment in Sweden", *Applied Economics*, vol 38, s 619–630.

Hammarstedt, M (2019), "Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden – en viktig fråga för välfärdens finansiering", *Socialvetenskaplig Tidskrift*, vol 26 s 241–256.

Hammarstedt, M och C Miao (2019), "Self-Employed Immigrants and their Employees: Evidence from Swedish Employer-Employee Data", *Review of Economics of the Household*, vol 18, s 35–68.

Neuman, E (2019), "Performance and Job Creation among Self-Employed Immigrants and Natives in Sweden", under utgivning i *Small Business Economics*.

Yuengert, A M (1995), "Testing Hypotheses of Immigrant Self-Employment", *Journal of Human Resources*, vol 30, s 194–204.